

PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE

KringloopZINE

Meer halen uit de biologische kringloop

Driemaandelijks tijdschrift voor de actieve kringloopkracht: nr 37 • januari - februari - maart 2022

Beste,

In KringloopZine n° 32 brachten we uitgebreid verslag uit van een proef met verschillende wormenbakken. De oogst van het vrijgekomen vocht en de wormenbakcompost hielden we bij en deden er een plantproef mee. Ben jij ook benieuwd welk plantgoed profiteert van een (wormen)compostgift of een glaasje percolaat?

Vlaco ondersteunt al jaren de compostmeesterwerking of kringloopwerking. Vrijwilligers, Vlaco-lesgevers en intercommunales dragen allemaal hun steentje bij om in gans Vlaanderen mensen aan te sporen om voedingsstoffen uit keuken- en tuinresten in de tuinen te houden met tal van voordelen voor plant en dier in eigen tuin. In dit nummer lees je hoe ze het in Wallonië en Brussel aanpakken.

Wil je zelf dit jaar acties opzetten? Dan vind je in dit nummer vast wel thema's om mee aan te knopen.

Alvast heel veel tuin-, kringloop- en leesplezier gewenst!

Kristof Van Stichelen
Elfriede Anthonissen
Team Thuiskringlopen

In dit nummer:

Kringloopquotes 2

Actief-Creatief

Kringloopwandelingen 3

Kringloop en klimaat 3

Groenten en fruit, daar haal ik het maximum uit! . 3

Lente in de stadstuin 4

Kringloopkrachten in Wallonië en Brussel 5

Grond, grondiger, gegrond

Aan de slag met wormencompost 7

Groenten en fruit ... tot de laatste vezel

Groenten en fruit, daar haal ik het maximum uit! 10

Kort#Krachtig

Word jij Vlaco-lesgever? 12

Kringloopnieuws op papier of digitaal? 12

Kringloopquotes

In mijn moestuin heers ik als een tiran.

Wie niet luistert wordt onthoofd of uitgetrokken.

Wie gehoorzaamt wordt opgegeten.

Maar de ondergrondse organismen houd ik te vriend,
om mijn macht te behouden.

Moestuinforum.nl

THEMA'S EN ACTIVITEITEN IN 2022

Kringloopwandelingen

In 2021 beleefden we zelf veel plezier aan onze kringloopwandelingen; je volgt een uitgestippelde route en maakt onderweg kennis met toegepaste kringlooptechnieken. We merken echter dat het grote publiek de wandelingen nog niet oppikte. We gaan er zeker verder mee aan de slag.

Je kan de bestaande kringloopwandelingen nog steeds ontdekken op wikiloc.

Kringloop en klimaat

In de zomer van 2021 bezochten we verschillende tuinen en filmden er allerlei kringlooptechnieken. Die kringlooptechnieken zijn een oplossing tegen droogte én tegen overvloedige regen. Ze houden je planten sterk en zorgen voor een aangenaam tuinklimaat. We laten de filmpjes met mondjesmaat op je los in 2022. Ook in de KringloopZINes zullen we de tips uitvoerig bespreken, zodat ook jij er mee aan de slag kan in je tuin en er bezoekers mee kan verbazen.

Groenten en fruit, daar haal ik het maximum uit!

Het thema voedselverlies is een blijver. De hele voedingsketen in Vlaanderen streeft ernaar om tegen eind 2025 (t.o.v. 2015) 30 % van de voedselverliezen te voorkomen, te herverwerken als voedsel of hoogwaardiger in te zetten. Vlaco engageert zich om het voedselverlies bij de huishoudens aan te pakken en alles uit de kast te halen om voedselresten te voorkomen.

In 2022 spitsen we onze handige tips toe op groenten en fruit beter bewaren en opeten.

Actief-creatief

LENTE IN DE STADSTUIN

We worden de laatste jaren vaak geconfronteerd met hitte en droogte en watertekorten, én tegelijk ook met stortbuien en soms zelfs wateroverlast. Groen in de stad verbetert het milieu, zorgt voor biodiversiteit, vermindert luchtvervuiling, zorgt voor waterberging, dempt geluidshinder en verkoelt in warme periodes. Groen is ook essentieel voor een klimaatbestendige en duurzame omgeving. Bovendien heeft groen ook een positief effect op de gezondheid, het menselijk contact, de ontspanning. Vlaco geeft jou heel graag een reeks kringlooptips die kunnen bijdragen aan een aangenaam tuinklimaat.

Kies nu voor een levende omheining en voor gevelgroen

De winter loopt op zijn einde, dit is de periode bij uitstek om hagen, houtkanten en gevelgroen aan te planten. Een haag is prima als nestplaats of als beschutting. Heb je ruimte voor een bosachtig hoekje, dan is dat natuurlijk geweldig. Laat bv. gewoon je gevel of tuinmuur weelderig begroeien, want ook dat groen vertraagt en vermindert de regenwaterafvoer.

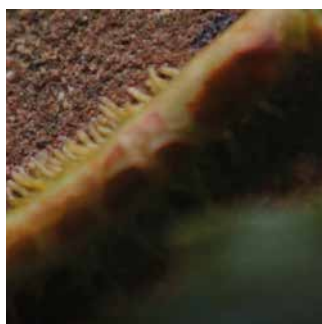
Begroeide muren blijven koeler, waardoor de warmteafgifte ook kleiner is. Al dat groen zuivert de lucht, vangt fijn stof en geluid weg en lokt vogels en insecten. Check best eerst even of jouw klimplant moet geleid worden. Klimmers met hecht- en zuigwortels kruipen vaak vanzelf je muur op, maar planten met ranken of windende stengels, die hebben steun nodig. Bekijk ook of je plant wel geschikt is voor jouw bodem, of je burens dat OK vinden en of er bij jouw gemeente een toelating moet worden aangevraagd om een paar tegels uit de stoep te verwijderen voor meer gevelgeluk.

Klimplant met ranken

Klimplant met zuigwortels

Klimplant met hechtwortels

Verhard niet ... of doe dat met mate

Het is weer de tijd van het jaar dat veel mensen oprit en terras onder handen nemen. De voorjaarskriebels wellicht? Hoe ligt de verhouding verhardingen – groen bij jou in je tuin of in je wijk? In het geval van meer verharding dan groen, spreken we van een grijze tuin of wijk. Wie de kennis of tijd voor een groenere aanpak mist, kiest nog al te vaak voor verharding omdat het makkelijk en proper is. Met de veranderende klimaatomstandigheden, komen ook de nadelen

naar boven. Stenen muren en terrassen in de zon, slaan overdag die warmte op en geven die warmte langzaam opnieuw af. Grote verharde oppervlakken zorgen er op die manier voor dat de omgevingstemperatuur verhoogt. In volle zomer is het dan vaak vluchten naar binnen. Meer vergroenen is hier de oplossing.

Dankzij waterdoorlatende paadjes in organisch materiaal kan regenwater overal in de tuin vlot de bodem in dringen. Een heel mooi voorbeeld is een tuinpad van houtsnippers. Die organische resten warmen nauwelijks op. En het erop vallende regenwater stroomt niet weg, maar sijpelt waar het water is gevallen langs de snippers rechtstreeks in de grond. Op die manier kunnen de plantenwortels er vlot bij, wordt het grondwater netjes aangevuld en stroomt het water niet weg (wat elders voor wateroverlast zou kunnen zorgen).

Van tegel naar egel

Onze leefomgeving is sterk verhard met straten, stoepen, fietspaden, gebouwen en terrassen. Dat leidt tot problemen zoals overstromingen als het erg veel regent. En als het te droog is, komt onze waterbevoorrading in het gedrang. Al dat grijs, het versombert ons gemoed.

Ook Landelijke Gilden en partners gaan voor minder verharding in de tuinen en gingen vorig jaar van start met de campagne 'Van tegel naar egel.' Draag zelf je steentje bij (of eerder weg) en onthard je tuin. In de tegelteller op www.vantegelnaaregel.be kan je zelf ingeven hoeveel jij onthardt. Op enkele maanden staat de teller bijna op 90 000 ontharde tegels! We gaan samen voor meer groen en meer regenwaterinsijpeling in onze tuinbodems.

Op 22 maart is het wereldwaterdag, misschien een ideaal moment om in actie te schieten?

KRINGLOOPKRACHTEN IN WALLONIË EN BRUSSEL?

We krijgen wel eens vragen hoe het zit met de thuisverwerking van organische resten in Wallonië, of er daar zo iets bestaat als compostmeesters en kringloopkrachten en of er daar ook gesensibiliseerd wordt over de biologische kringloop. We legden die en nog wat andere vragen voor aan Vincent Gobbe. Vincent is de medeoprichter (in 1978) en de medevoorzitter van de Franstalige tak van het Comité Jean Pain. Hij leidt ook compostmeesters op in Wallonië en Brussel én ook buiten België – vooral dan Frankrijk. We laten hem graag aan het woord.

Een klein voorafje

“Het Comité Jean Pain vzw heeft niet alleen in Vlaanderen een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van het thuiscomposteren, maar ook in Wallonië en Brussel, waar het concept ‘compostmeester’ in 1995 het levenslicht zag.

Aan dit concept van ‘compostmeester’ ging een hele geschiedenis vooraf. Frederick Vanden Brande – je las enkele jaren geleden nog uitgebreid over hem in KringloopZiNe – richtte in 1978 het Comité op, en introduceerde de toen nog onbekende houtgewascompostering in ons land. Samen met Frederick leerde ik in 1975 die methode van composteren kennen. Frederick ging er onmiddellijk mee aan de slag op zijn eigen perceel in Londerzeel en gelijk met hem startte ik iets gelijkaardigs op (weliswaar wat kleinschaliger) in Wallonië, meer bepaald in het provinciaal domein van Hélécine (Opheylissem, net ten zuiden van Tienen). Ook in Brussel werd in enkele parken de nieuwe techniek toegepast - eerst schoorvoetend, later enthousiast. De groendienst van Ukkel en Jette speelden daarin een niet te onderschatten rol.”

Het compostmeesterschap in Wallonië

“Een belangrijke impuls kwam in 1995 uit Québec via Edith Smeesters, een Belgische biologe die naar Canada was geëmigreerd. Zij liet ons kennismaken met het concept van compostmeester. Het idee van vrijwilligers die de burgers informeren en stimuleren om keuken- en tuinresten thuis te verwerken kiemde eind jaren '70 in de Verenigde Staten en werd in de vroege jaren '80 opgepikt door de stad Toronto (Canada). Die stad heeft toen een (Engelstalig) opleidingsprogramma voor compostmeesters opgezet. In 1992 heeft Edith Smeesters, toen voorzitter van de vereniging Nature-Action, naar het voorbeeld van Toronto een (Franstalig) opleidingsprogramma uitgewerkt. Die opleiding duurde 3 dagen en bestond uit de theorie van composteren, de praktijk (die op een demonstratierrein plaatsvond), een geleid bezoek aan enkele composteringen, en het aanleren van een aantal communicatie- en gidstechnieken.

Met die (Canadese) kennis in het achterhoofd zette Gerrit Van Dale, die als ingenieur bij Comité Jean Pain in Londerzeel werkte, in 1995 in Dilbeek (ten westen van Brussel) een allereerste opleiding voor compostmeesters op. OVAM zorgde voor financiële steun. In die tijd was de compostmeester een vrijwilliger die door het Comité Jean Pain was opgeleid in thuiscomposteren en compostgebruik en die vervolgens voor zijn gemeente of intercommunale vrijwillig aan de slag ging om daar ook andere tuiniers te enthousiasmeren om thuis te composteren. Die opleidingen waren zo een groot succes

dat de OVAM aan het Comité Jean Pain tientallen opleidingen voor compostmeesters toevertrouwde, en er ook een eerste brochure over thuiscomposteren werd gedrukt, nl. ‘Het ABC van het thuiscomposteren’. Het resultaat was dat Vlaanderen al snel vele honderden compostmeesters telde. Na enkele jaren werden de compostmeesteropleidingen naar Vlaco doorgeschoven, ging Gerrit bij Vlaco werken, richtte hij daar de Cel Thuiscomposteren (nu Team Thuiskringlopen) op en zagen ook andere kringlooptechnieken het levenslicht ... Vlaanderen gaat zijn eigen weg en doet dat goed.

In Wallonië bestond - en bestaat er nog steeds - geen equivalent van Vlaco. Op verzoek van de Luikse gemeente Oupeye werden in 1997 ook (Franstalige) compostmeesters opgeleid. In Wallonië noemden die eerste compostmeesters zich graag ‘guides composteurs’ (of compostgidsen, verwijzend naar het begrip natuurgids). En ook in Wallonië waren die opleidingen een succes. Dat zette het Comité Jean Pain ertoe aan om deze opleidingen ook in het zuiden van het land te gaan aanbieden. Vanaf 2000 begonnen ook de Waalse afvalintercommunales zich voor thuiscomposteren te interesseren. Sommige intercommunales namen de organisatie en het beheer van de opleidingen op zich. Dit betekende een pak minder administratie voor het Comité en de mogelijkheid om zich volop aan de aanpak en inhoud van de opleidingen te wijden.”

Wat meer over het beleid in Wallonië

“De Waalse afdeling van het Comité Jean Pain werkt nauw samen met de Waalse afvalintercommunales. Die heten IPALLE (Doornik-Moeskroen), INTRADEL (Luik), HYGEA (Bergen-Borinage), TIBI (Charleroi), BEP (Namen) en AIVE-IDELUX (Luxemburg). De afvalintercommunale InBW, waaronder Waals-Brabant valt, is niet echt geïnteresseerd in thuiscomposteren, dus is het de provincie Waals-Brabant zelf die de opleiding van Waalse compostmeesters mee begeleidt en subsidieert. Naast compostmeesters opleiden, gaan deze intercommunales ook bij het CJP te rade voor andere tuingerelateerde lessen, lezingen, praktijksessies Voor al die lessen in Wallonië staan er in totaal 5 lesgevers paraat, waarvan ikzelf er éénje ben.

Ondertussen hebben we ongeveer 1.400 opgeleide ‘guides composteurs’. Net zoals in Vlaanderen zien we ook bij ons dat compostmeesterwerkingen moeilijk blijven draaien als er geen coördinatie is (door bv. een gemeenteambtenaar). De motivatie van al die opgeleide mensen behouden, zou alvast deels kunnen opgelost worden als we zo iets als een Waalse Vlaco zouden hebben ... maar dat is dus – zoals ik al zei – niet het geval.

Waalse intercommunales komen regelmatig bijeen in het kader van COPIDEC: de Permanente Conferentie van Waalse Intercommunales

Actief-creatief

voor Afvalbeheer. Het Comité Jean Pain werd gevraagd om de in 2020 gepubliceerde COPIDEC-brochure "Mon pote, le compost" op punt te stellen, en om ook een brochure over wijkcomposteren uit te werken. Twee van onze

opleiders, Jean-Marie Savino en H el ene Goethals, zijn daar volop mee bezig en putten deels uit de kennis die ikzelf al eerder opdeed bij het opzetten van 12 wijkcomposteersites in Brussel."

Meer info? Check eens de 'Guide du compostage collectif' van het Waalse Gewest:

<https://ediwall.wallonie.be/les-guides-de-l-ecocitoyen-composter-ensemble-les-dechets-organiques-menagers-guide-des-bonnes-pratiques-du-compostage-collectif-2021-papier-083322>

En hoe loopt het in Brussel?

"Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest begreep ook al snel het belang van de bevordering van thuiscompostering en nam het principe op in zijn verschillende afvalpreventie- en -beheerplannen. Om minder afval te produceren en het afvalbeleid goed te coördineren, stelt de Brusselse regering sinds 1992 om de vijf jaar ook een afvalpreventie- en afvalbeheerplan op.

Om de doelstelling van hun tweede afvalplan (dat liep van 1998 tot 2002) te verwezenlijken, deed BIM (het Brussels Instituut voor Milieubeheer) begin augustus 1998 een oproep tot indiening van kleinschalige projecten rond 'afvalpreventie aan de bron'. Comité Jean Pain werd vervolgens aangewezen om bij te dragen tot 'bewustmaking van thuiscomposteren'. CJP's uitgebreide ervaring in het Vlaamse Gewest en gloednieuwe ervaring in het Waalse Gewest maakten haar tot de bevoorrechte partner voor dit Brusselse programma. Wat we mochten doen voor BIM? Voorbereiding van de inhoud van hun infobundels, bewustmaking binnen de verschillende gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, opleiding van de eerste compostmeesters eind 1998 en begin 1999 (eerst een reeks van 3 testopleidingen, gevolgd door heeeeeeel veel extra opleidingen), en de oprichting (begin 2002) van een coördinatie-eenheid voor compostmeesters, nl. 'Intercompost'. Vanaf 2003 werden de opleidingen 'compostmeester' op gewestelijk niveau georganiseerd. Eind 2010 waren er bijna 330 compostmeesters in Brussel opgeleid door het Comité Jean Pain, en werd de opleiding overgenomen door de nieuwe vzw WORMS, die enkele jaren eerder was opgericht door reeds eerder opgeleide

compostmeesters. Het aantal Brusselse compostmeesters moet vandaag in de buurt van de 500 liggen, hoewel er wellicht heel wat minder (een 100-tal?) nog echt actief zijn."

We vergeten ook het buitenland niet

"Na de deelname van het Comité Jean Pain aan een Europees project (INTERREG III) en na deelname van mezelf aan enkele Franse colloquia (in o.a. Duinkerke, Parijs, Nancy), mocht CJP in 2006 in Londerzeel gedurende 3 dagen de eerste 3 internationale compostmeesteropleidingen organiseren, voor een hele reeks Fransen uit het noorden van Frankrijk (Duinkerke, Saint-Omer en Valenciennes).

Sinds 2007 organiseert CJP jaarlijks 2 tot 4 zulke internationale (hoofdzakelijk Franstalige) compostmeesteropleidingen. Tot op vandaag zijn er 292 Fransen, 72 Belgen en 16 'andere' buitenlanders opgeleid die buiten België de boodschap uitdragen. Een dertigtal Franse compostmeesters zijn ondertussen zelf lesgever geworden, wat dan weer leidt tot een toename van het aantal acties op het terrein in heel Frankrijk. In november 2008 richtte compostmeester Daniel Roux (uit de Vendée, een departement ten zuiden van Nantes) het Franse Citizen Compost Network op wat ondertussen een belangrijke speler is geworden op het gebied van (kleinschalig) afvalbeheer in Frankrijk, in de schoot van ADEME (dat is de Agence française de l'Environnement et de la Maîtrise de l'Energie). Het Comité Jean Pain werd door ADEME erkend als opleidingsorganisatie (voor Franse compostmeesters) en heeft het handvest ondertekend wat CJP machtigt compostmeesters op te leiden en compostmeester-certificaten uit te reiken.

Op die manier blijven we de composteerboodschap verder uitdragen. Hopelijk kunnen en mogen we dit nog vele jaren blijven doen."

Grond-grondiger-gegrond

AAN DE SLAG MET WORMENBAKCOMPOST?

Probleemstelling

Regelmatig krijgen we vragen binnen over wormenbakcompost en het gebruik ervan. Vragen als: "Hoeveel wormenbakcompost kan ik eigenlijk inzetten als ik geen tuin heb maar enkel een balkon en bloempotten?", of "Is er echt een zichtbaar verschil bij gebruik van percolaat en wormenbakcompost in bloembakken, potten of moestuinbakken?" of "Zijn die verdunningen die standaard worden geadviseerd echt de beste verdunningen?"

Vaak zijn het vragen waarop standaard-antwoorden niet volstaan of waarop we sowieso geen antwoord hebben. Maar dan zoeken we dat toch wel uit zeker. Zo zijn we nu eenmaal ... 😊

Proefbeschrijving

We beschrijven hieronder kort het opzet.

Receptiënten

- We gingen aan de slag met in totaal negen receptiënten: 3 vierkantemeterbakken (A1, A2, A3), 3 bloempotten (B1, B2, B3) voor buiten en 3 bloempotten (C1, C2, C3) voor binnen.
- De 3 vierkantemeterbakken werden gevuld met 30 cm kleikorrels (Argexdrain 8/16 mm rond) en 30 cm planthumus (Brill Substrate) gescheiden door een jute zak om vermenging van de lagen te voorkomen. In de derde vierkantemeterbak (A3) werd een deel planthumus vervangen door wormenbakcompost. Hetzelfde gebeurde met de bloempotten. De twee eerste werden opgevuld met planthumus (B1, B2, C1, C2). De derde pot (B3 en C3) werd telkens gevuld met een mengeling van planthumus en wormenbakcompost.
- We gebruikten zelfgemaakte wormenbakcompost (en bijbehorend percolaat) van groenten- en fruitresten, die we

nog beschikbaar hadden van een eerdere proef. De verhouding wormenbakcompost/ planthumus was 1 deel wormenbakcompost op 4 delen planthumus. Het percolaat werd verdund met regenwater in de verhouding 1 deel percolaat en 10 delen regenwater.

- De vierkantemeterbakken (A1, A2, A3) en de buiten-bloempotten (B1, B2, B3) werden buiten op een betonnen ondergrond geplaatst in de volle zon (cfr. terras of koertje). De binnen-bloempotten (C1, C2, C3) werden op een tafel vlakbij een groot raam gezet en keken uit op het noordoosten (cfr. een doorsneethuissituatie).

Beplanting

- In iedere vierkantemeterbak (A1, A2, A3) werden (17/5/2021) telkens drie rijtjes van drie, zelf opgekweekte Afrikaantjes (Tagetes) geplant. Tussen twee rijen Afrikaantjes werd telkens snijsla gezaaid.
- In iedere buiten-bloempot (B1, B2, B3) werd één geurgeranium geplant (17/5/2021). Deze planten waren ouder dan één jaar, bijna - maar niet helemaal - identiek van vorm en goed verzorgd.
- In iedere binnen-bloempot (C1, C2, C3) werd telkens één lepelplant gezet (27/5/2021). Deze lepelplanten waren jong, van gelijke grootte en afkomstig van een tuincentrum.

Verzorging

A1, B1 en C1 werden begoten met regenwater.

A2, A3, B2, B3, C2 en C3 werden begoten met regenwater én met verdund percolaat.

Grond-grondiger-gegrond

Verloop van de proef

A. In de vierkantemeterbakken.

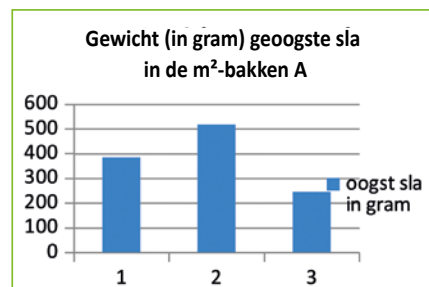
SNIJSLA

Waterhuishouding:

De snijsla werd geoogst ongeveer 1 maand na inzaaien (16/6/2021). De weersomstandigheden waren gedurende de voorgaande maand ideaal voor de groei van de sla (regen en relatief warm). Bij het oogsten knipten we de sla net boven de grond af.

Gewicht:

Het resultaat was verrassend zoals je kan zien in onderstaande grafiek. Misschien was het mengsel compost/planthumus in de bovenste laag van A3 niet zo geschikt voor het ontkiemen van sla en kwamen er daardoor minder plantjes op. Wormenbakcompost bevat immers veel zouten. *Noot: we deden vooraf geen 'kiemtest' om de rijpheid van de compost te testen.*

Smaak en bladstructuur:

We deden met vier personen een (blind-) smaaktest. Min of meer unaniem vond men de A1-sla 'flauw en smaakloos, waterachtig en bitter', de A2-sla scoorde gelijkaardig maar minder uitgesproken en de A3-sla werd als 'zacht' getypeerd. Qua bladstructuur scoorde A1 'zacht' terwijl de sla uit bakken A2 en A3 een 'knapperig en stevig' blad hadden. Smaak en structuur van de sla lagen wel in de lijn van de verwachtingen - compost zorgt immers voor stevige groenten met een volle smaak. Na de oogst van de snijsla begonnen de Afrikaantjes flink te groeien.

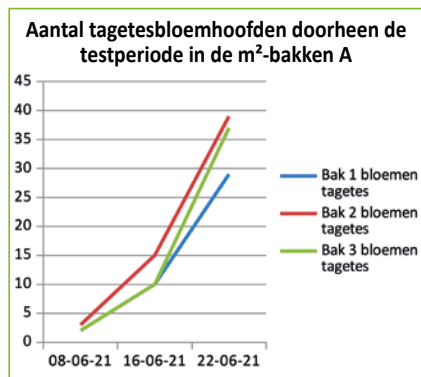
AFRIKAANTJES

Waterhuishouding

Die Afrikaantjes groeiden na het plukken van de sla verder (tot 13/9/2021). Eénmaal (midden juni) was een extra watergift (6 liter per bak) nodig, maar de relatief natte zomer maakte dat dit nadien niet meer hoefde.

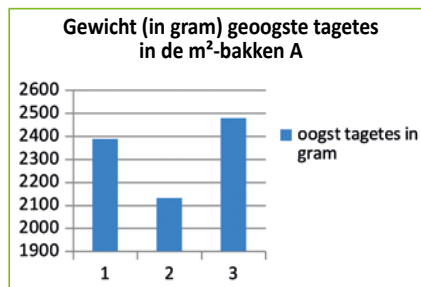
Bloei:

Het aantal bloemknoppen op de Afrikaantjes werd geteld op 8/6, 16/6 en 22/6/2021. Daarna ontloken er zo veel bloemen dat tellen onbegonnen werk werd. Bij de laatste telling (begin september) waren er ±25% meer bloeiende bloemen in A2 en A3, in vergelijking met A1.

Gewicht:

Op 13/9/2021 trokken we de Afrikaantjes uit de grond, verwijderden alle substraat aan de wortels en wogen de plantenresten per bak. De gewichtsverschillen waren relatief klein zoals je in onderstaande grafiek kan zien.

Thuis proberen?

Doorheen de proef werd 273 ml zuiver percolaat per bak in de hierboven vermelde verhoudingen toegediend. Aan dat giettempo zouden we tot 15 vierkantemeterbakken kunnen begieten met de opbrengt van 1 wormenbak. Kortom: met de hoeveelheid percolaat van 1 wormenbak geraak je als particulier al een heel eind.

B. In de buiten-bloempotten.

De observaties gebeurden wekelijks en er werd water gegeven wanneer nodig. Twee keer telden we het aantal bloemtrossen in bloei. We beëindigden de observaties op 22 september 2021.

Waterhuishouding:

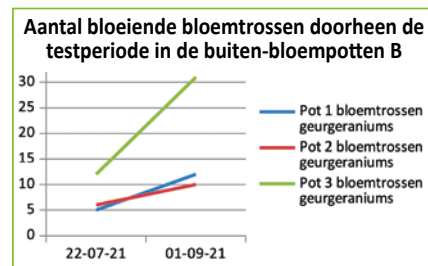
De geurgeraniums ondergingen dezelfde weersinvloeden als de sla en Afrikaantjes, maar in hun kleine bloempot waren deze veel gevoeliger. We moesten de geurgeraniums 18 keer water geven (7,4 liter) om uitdroging

te voorkomen en een schoteltje onder elke pot plaats om te beletten dat het water meteen weer wegvloede. Hier waren de substraatverschillen erg duidelijk: in B1 drong het water moeilijk in de droge kluit, in B2 ging dat iets beter en in B3 werd het water telkens onmiddellijk opgenomen in de kluit. Het sponseffect van de wormencompost was onmiskenbaar.

Bloei:

We telden het aantal bloeiende bloemtrossen op elke plant (op 22/7 en 1/9/2021). Pot B3 scoorde ruimschoots beter dan de 2 andere potten zoals je ziet, al moeten we er wel bij zeggen dat die plant al iets groter was bij aanschaf.

Thuis proberen?

We goten B2 en B3 in principe om de twee weken met percolaat, wat uiteindelijk neerkwam op 132 ml zuiver percolaat per bloempot. Aan hetzelfde giettempo als hierboven zouden we 30 bloempotten (elk meer dan 6 liter volume) gedurende een gelijkaardige groeiperiode kunnen begieten met de opbrengt van 1 wormenbak.

C. In de binnen-bloempotten.

De observaties gebeurden wekelijks en er werd water gegeven wanneer nodig. Zeven keer telden we het aantal bloemen in bloei en wogen we de potten mét plant. Op 5/10/2021 eindigde de proef.

Waterhuishouding:

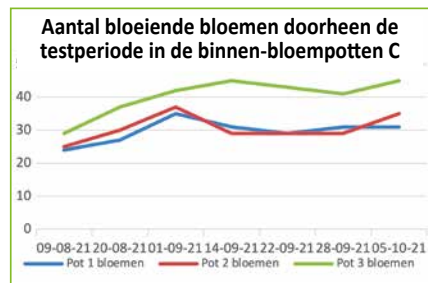
Water geven gebeurde 21 keer tijdens de proefperiode. In een warme of luchtdroge periode droogden de kluiten soms uit. Het effect van die droogte op de planten verschilde. In C1 werden de bladeren dan vrij droog en mat, terwijl die in C3 opvallend donkergroen, glanzend en stevig bleven. C2 scoorde daar ergens tussenin.

Grond-grondiger-gegrond

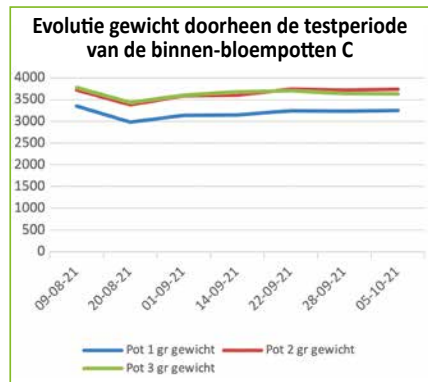
Bloei:

Vanaf 9/8/2021 telden we wekelijks het aantal bloemen per pot. Op de hierna volgende grafiek is duidelijk te zien dat er elke keer bijna een kwart meer bloemen bloeiden in C3.

Gewicht:

Vanaf 9/8/2021 wogen we wekelijks de drie bloempotten. Op onderstaande grafiek is te zien dat C1 steeds minder woog dan C2 en C3. Een hoger gewicht kan duiden op meer vochtopname door de kluit, maar het kan ook duiden - vermits het ook optreedt in C2, waar percolaat maar geen compost werd toegediend – op minder verdamping door plant en kluit, een betere wortelontwikkeling van de plant of een grotere plantenmassa bovengronds.

Uitzicht:

Bij afronding vergeleken we het uitzicht van de drie lepelplanten. De plant in C3 was op alle vlakken de 'volste' plant met het donkerste bladgroen, de dikste bloemstelen, de langste bloemstelen en de grootste bladeren. De plant in C2 had enige C3-kenmerken, maar oogde niet zo vol, was bleker en had dunnere bloemstelen. De plant in C1 scoorde het zwakst op alle criteria.

Thuis proberen?

We goten C2 en C3 in principe om de twee weken met percolaat, wat uiteindelijk neerkwam op 205 ml zuiver percolaat per bloempot. Aan hetzelfde giettempo als hierboven zouden we 20 binnen-bloempotten gedurende een gelijkaardige groeiperiode kunnen begieten met de opbrengt van 1 wormenbak.

Noot:

In A1, B1 en C1 groeide er geen en in A2, B2 en C2 amper andere planten dan sla en Afrikaantjes. In A3, B3 en C3 stelden we telkens meerdere tomaten, meloenen en andere ongewenste planten vast. Wormenbakcompost (die aan A3, B3 en C3 werd toegevoegd) is uiteraard geen gehygiëniseerd product; wie het in zelfgemaakte potgrond verwerkt heeft altijd wel wat wiewerk voor de boeg.

Conclusies

We gaan even wat dieper in op de vragen die al bij de 'probleemstelling' aan bod kwamen, en proberen daar een antwoord op te formuleren.

Hoeveel wormenbakcompost kan ik inzetten zonder tuin?

Wormenbakcompost:

Het moge duidelijk zijn dat de hoeveelheden compost die we gebruikten in de proef reeds flink uitgegroeide planten niet hindert in hun groei.

In onze vierkantemeterbak (0,384m³) gebruikten we 40 liter wormenbakcompost. Dat is 6 tot 7 keer zo veel als wat je kan oogsten in een middelgrote wormenbak gedurende een klein jaar. In onze bloempotten van 6,3 liter hebben we 1,2 liter wormenbakcompost gebruikt. De opbrengst van eenzelfde wormenbakbeheer kan je dus voor 5 bloempotten van 6 liter

gebruiken.

Let wel: wormenbakcompost gebruik je min of meer eenmalig, nl. om het recipiënt te vullen. Als je dus jaarlijks een portie wormenbakcompost produceert, zal je die in extra bakken of potten moeten verwerken.

Percolaat:

We bespraken reeds dat je aan het hoger vermelde giettempo en binnen de hoger vermelde tijdsperiode 15 vierkantemeterbakken, 30 buiten-bloempotten of 20 binnen-bloempotten kunt begieten. Om al je percolaat te gebruiken, moet je toch al zeer veel kamer- of terrasplanten houden.

Is er echt een zichtbaar verschil bij gebruik van percolaat en wormenbakcompost?

- Wat betreft de bloei en waterhuishouding is er steeds een positief verschil
- Wat betreft het uitzicht en gewicht is er soms een positief verschil
- Wat betreft de ontwikkeling van ongewenste planten is er steeds een negatief verschil

Zijn de verdunningen die we standaard adviseren ook de beste verdunningen?

Op deze vraag kunnen we geen antwoord geven aangezien we onvoldoende kunnen experimenteren hebben met verschillende verhoudingen. Er is wel een vermoeden dat een te grote concentratie of nog onrijpe wormenbakcompost nadelig is geweest voor de ontkieming van snijsla.

Hartelijk dank, Sylvie Vandekerckhove, medewerker Comité Jean Pain vzw, voor de opzet en uitvoering van deze proef.

Onderstaande tabel laat zien dat de combinatie wormenbakcompost en percolaat het vaakst de beste resultaten geeft.

	A1, B1, C1: géén toevoeging percolaat of wormenbakcompost	A2, B2, C2: wel percolaat, geen wormenbakcompost	A3, B3, C3: wel percolaat en wormenbakcompost
Bloei Afrikaantjes	■	■	■
Bloei geurgeranium	■	■	■
Bloei lepelplant	■	■	■
Uitzicht sla	■	■	■
Uitzicht lepelplant	■	■	■
Gewicht sla	■	■	■
Gewicht Afrikaantjes	■	■	■
Gewicht lepelplant	■	■	■
Absorptie kluit geurgeranium	■	■	■
Absorptie kluit lepelplant	■	■	■
Overleving droogte lepelplant	■	■	■
Ongewenste planten	■	■	■

■ = niet goed / ■ = voldoende / ■ = beste

GROENTEN & FRUIT ... TOT DE LAATSTE VEZEL

GROENTEN & FRUIT! DAAR HAAL IK HET MAXIMUM UIT!

Elke Vlaming verspilt thuis gemiddeld 37 kg voedsel. Een kwart van dit gewicht bestaat uit groenten en fruit. Dat is best veel. Bij groenten gaat het meestal om een restje dat wordt weggegooid terwijl bij fruit het in meer dan de helft van de gevallen over vers fruit gaat. Hier alvast enkele tips om dit te voorkomen.

Vers bewaren

De meeste groenten en fruit bewaar je best in de koelkast op 4°C. De lades onderaan in de koelkast zijn hiervoor het best geschikt. Naast een optimale temperatuur is ook de lucht- en vochtcirculatie hier optimaal.

Koel maar niet gekoeld

Opgepast, niet alle groenten en fruit horen in de koelkast. Tomaat, komkommer, paprika, banaan, meloen, ananas, avocado, citroen en mango horen niet in de koelkast. Deze vruchtgroenten worden slap en waterig in de koelkast. Ze verliezen er bovendien hun smaak. Stop ze in de koele berging. Ze voelen zich het best bij 12 tot 15°C.

De hormonen slaan op hol

Alle vruchten die na de pluk nog narijpen maken rijpingshormoon aan (= ethyleengas) en worden sneller overrijp in aanwezigheid van dat rijpingshormoon. Houd appels, kiwi's of nectarines, uit de buurt van je bananen als je die langer wilt bewaren.

FIJNE SLASOEP

Van sla zomaar weggooiden, krijg ik een krop in de keel

INGREDIËNTEN

- 1 kleine geschilde en fijngesneden aardappel
- 1/2 fijngesnipperde ui
- 1/2 teentje knoflook, geperst
- 1/2 fijngesneden prei
- boter
- 1 liter water
- 1 groentebouillonblokjes
- 1 kropsla of overschot van sla
- peper, zout naar smaak
- 1 flinke eetlepel zachte kaas (bv. kruidenkaas, mascarpone, ricotta)
- 1 koffielepel gehakte peterselie of bieslook per bord

BEREIDING

- Stoof de aardappel met de ui, de knoflook en de prei op een laag vuur in wat boter.
- Voeg het water en de bouillon toe, breng aan de kook en laat 20 minuten sudderen.
- Voeg op het einde de sla toe, kruid met peper en zout en laat 5 minuutjes garen.
- Pureer de soep met een staafmixer en voeg dan de kaas toe. Werk de borden af met gehakte peterselie of bieslook voor een feestelijk accent.

TIP EN VARIATIE

- Wil je de soep iets dikker? Voeg granen (brood, gekookte rijst, bloem of vlokken) of gekookte aardappelen toe.

Heikki Verdurme

BANANENSOEP

Hey Ernie, haal die banaan maar uit je oor

INGREDIËNTEN

- boter
- 4 uien, gesnipperd
- 1 liter water
- 2 kippenbouillonblokjes
- 4 overrijpe bananen
- 400 g tomatenstukjes
- 1 koffielepel kerrie

BEREIDING

- Smelt de boter en fruit de ui.
- Voeg water en bouillonblokjes toe, samen met de in stukken gesneden bananen.
- Voeg de tomatenstukjes toe.
- Laat koken.
- Breng op smaak met kerrie en mix het geheel.

TIP EN VARIATIE

- Ook met tuinkruiden-, vlees- of groentebouillon is dit heel lekker.
- Je kunt de soep afwerken naar smaak: met room, peterselie, koriander, broodkorstjes ...

Heikki Verdurme

Kort#Krachtig

WORD JIJ VLACO-LESGEVER?

Reeds in 2020 kondigden we aan dat we opnieuw een opleiding voor Vlaco-lesgever zouden gaan organiseren. Maar, zoals bij heel wat events en plannen, bleef ook hier corona roet in het eten gooien. Maar nu - na lang wachten - zijn ze er: de definitieve data voor deze opleiding (zie verder).

Jij kan je nog altijd kandidaat stellen om aan deze opleiding deel te nemen 😊. Hoera!

Ben jij een (compost)vat vol kennis en wil je anderen daarvan laten meegenieten? Of ben je een man/vrouw van de praktijk en bezit je de kunst om je vakmanschap over te brengen op anderen? Boeien de kringloop van grondstoffen in keuken en tuin jou?

En zijn leefmilieu, klimaat, duurzaamheid, biodiversiteit ... vaste waarden voor jou? Ben je 'niet vies' van lesgeven of leid je graag online-lessen en -gesprekken? Dan is deze lesgeversopleiding vast iets voor jou?

Als Vlaco-lesgever help je gemeenten, intercommunales en Vlaco om een heldere en eenduidige kringloopboodschap te verspreiden in Vlaanderen. Als freelance lesgever ben je dus een sleutelfiguur in onze sensibilisering, en word je uiteraard ook als deskundige betaald.

Wanneer?: we plannen deze opleiding op 23, 25 en 30 mei én op 1 juni 2022 (telkens van 9.30u tot 16.30). **Waar?** In Aalter, op

de grens van Oost- en West-Vlaanderen, niet ver van de snelweg en eveneens vlakbij het treinstation; kortom, op een makkelijk bereikbare plek.

Enkele dagen na de laatste lesdag koppelen we met jou reeds terug of en wanneer je aan de slag kan als Vlaco-lesgever.

Heb je interesse? Hoe sneller je inschrijft, des te meer kans dat je er bij kan. Heb je vragen, opmerkingen of bedenkingen? Twijfel zeker niet om ons te contacteren! We staan voor je klaar.

Mailen kan naar thuiskringlopen@vlaco.be. Bellen kan ook: 0494/143943.

KRINGLOOPNIEUWS OP PAPIER OF DIGITAAL?

Sinds de coronamaatregelen hun intrede deden, omarmen we stelselmatig (en meer en meer) de digitale informatiestroom. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat we op (korte) termijn nog meer - of misschien zelfs helemaal - de digitale toer zullen op gaan.

Ben jij ondertussen ook helemaal gewonnen om via laptop, tablet of misschien zelfs smartphone je nieuws te vergaren? En blijf je graag in de toekomst op de hoogte van al het reilen en zeilen van de biologische kringloop in Vlaanderen?

Bezorg ons dan zeker je mailadres (en - indien van toepassing - ook de gemeente waar je als kringloopkracht / compostmeester actief bent) via thuiskringlopen@vlaco.be.

Wist je trouwens dat je de KringloopZINE thans ook op onze website kan doorbladeren? Je vindt hem onder 'tijdschrift KringloopZINE' in de rubriek Thuiskringlopen.

colofon

Uitgave van Vlaco vzw

Redactie: Kristof Van Stichelen,
Elfriede Anthonissen,
Kristel Vandenbroek

Vormgeving: Reclamebureau Mink

Druk: Drukkerij Buroform

V.U.: Danny Wille
Stationsstraat 110
2800 Mechelen

Redactie-adres: Vlaco vzw
Team ThuisKringlopen
Stationsstraat 110
2800 Mechelen
Tel.: 015 451 370
thuiskringlopen@vlaco.be

Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is toegelaten, mits bronvermelding.